

Kirkjuþing 2017
16. mál – þskj. 16

T I L L A G A
til þingsályktunar um umhverfisstefnu þjóðkirkjunnar
(Lagt fyrir 56. kirkjuþing 2017)

Flutt af kirkjuráði
Frsm. Gísli Gunnarsson

Kirkjuþing 2017 samþykkir meðfylgjandi umhverfisstefnu þjóðkirkjunnar:

Umhverfisstefna þjóðkirkjunnar

Eitt stærsta samfélagslega vandamálið sem við stöndum frammi fyrir í dag eru loftlagsbreytingar. Loftlagsbreytingar koma skýrast fram og eru hvað víðtækastar í náttúruferlinum. Hópar og þjóðfélög sem eru illa sett efnahagslega og félagslega eru sérstaklega viðkvæm fyrir áhrifum loftlagsbreytinga. Þetta vandamál er siðferðilegt málefni sem sem varðar alla.

Íslenska þjóðkirkjan er aðili að stefnu Alkirkjuráðsins og Lútherska heimssambandsins er lýtur að samneyti við náttúruna og umhyggju gagnvart henni. Í stefnunni felst áskorun til safnaða og stofnana kirkjunnar að boða *hófsaman lífsstíl og réttláta skiptingu jarðargæða*. En sú boðun hefur vonandi þær afleiðingar í för með sér að fólk vakni til vitundar um náttúruvernd og mikilvægi þess að allir taki höndum saman til að sporna gegn loftlagsbreytingum af manna völdum.

Kirkjan þarf að vera trú spámannlegri köllun sinni og benda á óréttlætið í heiminum. Hún þarf að benda á félagslegu neyðina sem og hina umhverfislegu sem hlýst af loftlagsbreytingum. Hún þarf að benda á ójöfnuðinn sem skapast vegna loftlagsbreytinga.

Samkvæmt gyðing-kristinni hefð er manneskjan hluti af góðri sköpun Guðs, við erum hluti sköpunarinnar en ekki yfir hana hafin. Hlutverk manneskjunnar er að yrkja jörðina, vernda hana og næra, og nýta hana með sjálfbærum hætti. Manneskjan ber siðferðislega ábyrgð vegna stöðu sinnar gagnvart náttúrunni og sköpunarverki Drottins.

Einkennisorð þjóðkirkjunnar eru: Biðjandi, boðandi, þjónandi. Þjóðkirkjan á vegna stöðu sinnar í samfélaginu að nota rödd sína til að *biðja* um vitundarvakningu þegar kemur að náttúruvernd, *boða* náttúruvernd og úrræði til að sporna gegn loftlagsbreytingum, bæði starfsfólki sínu sem og söfnuðum og *þjóna* náttúrunni, sem allra best, öllum í hag.

Þjóðkirkjan vill taka höndum saman með öðrum hreyfingum, stofnunum og einstaklingum sem láta sig náttúruvernd varða og vill með því vekja athygli á því að samstillt samfélagslegt átak þarf til að auka náttúruvernd og minnka áhrif loftlagsbreytinga.

Þjóðkirkjan lætur sig varða náttúruvernd og sýnir það bæði í orði og verki að hún tekur loftlagsbreytingum alvarlega. Með þessari stefnu vonar kirkjan að hún veki starfsfólk

sitt og safnaðarmeðlimi til umhugsunar um náttúruna og náttúruvernd, um hina góðu sköpun Guðs og veiti þeim úrræði til að sporna gegn frekari loftlagsbreytingum og leggja sitt af mörkum í þeirri baráttu.

Greinargerð með umhverfisstefnu

1. Áhrif loftlagsbreytinga, vonarík framtíð, ábyrgð manneskjunnar og ákall náttúrunnar
 - Nefnd sem starfar á vegum Sameinuðu þjóðanna og kallast milliríkjanefnd Sameinuðu þjóðanna um loftlagsbreytingar (IPCC) gefur á nokkurra ára fresti út úttektarskýrslu um áhrif loftlagsbreytinga. Síðasta skýrsla var gefin út 2014. Samkvæmt þeirri skýrslu eru áhrif loftlagsbreytinga viðtækastar í náttúrufari. Þær hafa áhrif á bráðnun íss og vatnsauðlindir, dýralíf og hafa neikvæð áhrif á jarðrækt svo dæmi séu tekin. Náttúruvá hefur oft neikvæð áhrif á fátækari hópa.
 - Nauðsynlegt er að grípa til aðgerða, þar lætur kirkjan ekki sitt eftir liggja. Með því að huga vel að sköpuninni erum við að lúta vilja Guðs.
 - Mannkynið er hluti sköpunarinnar, þær loftlagsbreytingar sem við stöndum frammi fyrir kalla á endurnýjun boðunar og fagnaðarerindisins og samtal um sambyli okkar við jörðina.
 - Kirkjan er kölluð til að taka þátt í vitundarvakningu varðandi umhverfisvernd og breytingu á hugsunarhætti þegar kemur að umhverfinu og náttúrunni.
2. Staða manneskjunnar í náttúrunni og nauðsynlegar breytingar á samfélagsgerðinni
 - Loftlagsbreytingar og þær afleiðingar sem breytingarnar hafa í för með sér er ógn, ekki bara vegna þess að Guð treystir manneskjunni fyrir náttúrunni og sköpuninni heldur vegna þess að lífið er gjöf sem ber að verja fyrir hverri ógn.
 - Leggja þarf áherslu á sjálfbær hagkerfi og útrýma ósjálfbærum hagkerfum sem ganga gegn umhverfislegri og félagslegri sjálfbærni.
 - Hugmyndin um “Guðs góðu sköpun” glatast þegar samfélagið telur manneskjunar sjálfstæða og óháða veru í náttúrunni og hafnar því að æðri vitund eða veruleiki sé til.
 - Manneskjan lýtur ekki vilja Guðs með því að spilla náttúrunni. Það er synd gagnvart Guði og mönnum sem og glæpur gegn náttúru jarðar.
 - Hvetja þarf til að leita lausna í stað þess að takast einungis á við afleiðingarnar. Slíkar lausnir geta falið í sér að færa þarf fórnir og huga að náunganum. Í þessu samhengi er náttúran náungi minn. Í stað óhóflegrar neyslu og takmörkunar á skiptingu gæða þarf að minnka neyslu og huga að réttlátri skiptingu gæða.
3. Leið náttúrunnar til manneskjunnar og manneskjunnar til náttúrunnar gegnum trú
 - Gangna þarf til móts við náttúruna, vera eitt með og í henni og muna að manneskjan er hluti af sköpunarverkinu.
 - Afleiðing þess að finna fyrir nálægð sköpunar og náttúru er að manneskjan verður sjálfkrafa auðmjúk frammi fyrir sköpuninni.
 - Með upplifun á náttúrunni getur manneskjan séð Guð opinberast í sköpuninni, náttúrunni. Manneskjan getur séð kærleika Guðs gagnvart stóru sem smáu opinberast í náttúrunni.
 - Allar manneskjur þurfa að vinna saman að því að snúa við neikvæðri þróun á umhverfi og náttúru og reyna að finna sjálfbærar lausnir á umhverfisvandunum. Slík samstaða vekur von um að hægt sé að sporna gegn frekari

lotlagsbreytingum og náttúruvá af hennar völdum. Samkvæmt kristnum mannskilningi er ímynd Guðs að finna í hverri manneskju, slík samstaða eflir vonina um að skapa sameiginlega framtíð allra. Sömuleiðis eru allar manneskjur ábyrgar frammi fyrir umhverfissvánni sem við stöndum frammi fyrir. Fræðsla og þekking um stöðu mála þarf að miðla til allra til að vekja fólk til vitundar um umhverfissvána og hvetja fólk til náttúruverndar.

- Um leið þurfum við að hlust á þær raddir ungs fólks sem undast að hægt sé að tala um að skapa betri heim án þess að hugsa um umhverfissvána. Ábyrgðarleysi okkar núna í umhverfismálum má ekki bitna á börnum okkar og barnabörnum sem þurfa síðar að gjalda fyrir það.

4. Almennagæði og syndin gegn náttúru og mannkyni

- Við ógnum lífi okkar og umhverfi með því að menga loft, jörð, fæðu og vatn. Ýmis efni sem búin eru til af manna völdum eyðileggja vistkerfi og eru raunveruleg ógn við líf, heilsu og lífsgæði.
- Kostnaðurinn sem hlýst af lakari heilsu af mengunarvöldum er gríðarlegur og kostar samfélagið mikið.
- Að afneita því að heilsutjón almennings af mengunarvöldum sé staðreynd er synd gegn Guði og náttúrunni.
- Þjóðir sem þurfa að flýja búsvæði vegna mengunar eru flóttamenn og eiga réttláta og sanngjarna kröfu á að setjast að annarsstaðar.
- Stór hnattvæn vistkerfi eins og heimshöfin eru sameiginleg eign allra þjóða og eiga að njóta verndar alþjóðasamfélagsins. Aðgerðir til mótvægis á súrnun heimshafanna er nauðsynleg. Spilling hafanna er synd gegn Guði.
- Aðgangur að hreinu og óspilltu vatni eru almennagæði (óseljanleg). Það er á ábyrgð alþjóðasamfélagsins að varðveita og hindra spillingu þeirra gæða. Hindrun í aðgangi að vatni til lífsviðurværis og ræktunar er glæpur gegn grundvallar mannréttum og sköpunarverkinu.

5. Rányrkja jarðar, spilling náttúrugæða og réttur til almennagæða

- Líffræðilegur fjölbreytileiki er ómetanlegur fyrir mannkynið. Hægt er að nota hann til að takast á við náttúrulegar breytingar, sækja í sjóði lækninga og sjálfbæra þróun til tækniframfara.
- Líffræðilegur fjölbreytileiki eru almennagæði í sjálfu sér. Allar lífverur eru almennagæði hvers líf og tilvist ber að virða.
- Mismunandi vistkerfi náttúrunnar eru ígildi lífvera sem lúta umgengisreglum eins og lífverur og eyðing þeirra eru glæpir gegn náttúru og mannkyni.
- Hagnýting náttúrugæða eru afnotaréttur sem veittur er af því samfélagi sem þróast hefur í og af þeim gæðum og getur eðli sínu samkvæmt aldrei orðið varanleg eign en eru varanlegt andlag verndunnar og umhyggju þess samfélags.
- Skilyrði fyrir sjálfbærri jarðnýtingu jarðgæða er þekking á þeim og þróun þeirra ásamt reynslu af viðgangi þeirra og afkomu. Nýting og afrakstur skal á hverjum tíma vera í samræmi við bestu þekkingu og yfirhýlming á skaðlegum áhrifum nýtingar á náttúru, líf og heilsu ætti að vera refsivert.

6. Manneskjan í samfélagi og umhverfi, - samfélög manneskjunnar sem vistkerfi

- Manneskjan er lífvera í samfélagi og á rétt á að lifa með reisn. Hver samfélagsgerð er vistkerfi og ber að hlúa að öllum þáttum sjálfbærni þess í réttlátu samræmi við menningu, arfleið og velferð.
- Samfélög þjóða bera ábyrgð á því að styðja við sjálfbærni byggða og borga í sínu nágrenni og aðstoða við að leysa úr vanda við fæðuöflun, byggingu innviða og hollustu meðan verið er að koma jafnvægi á og stuðla að lífvænlegu og réttlátu samfélagi til frambúðar.
- Þroski manneskjunnar sem vitsmunarveru í trúarsamfélagi og trú eru samfélagsleg gæði sem ber að rækta og virða á forsendum trúarsamfélagsins sjálfs svo framarlega sem það sé gert í samræmi við mannréttindi og almannaheill.
- Ójöfnuður í samfélagi manneskjunnar sem byggir á mismunun og ranglátri auðsöfnun fárra gengur gegn réttlæti og er andstæða við sjálfbærni. Eðli slíks ástands getur leitt til ófriðar og því getur slíkt ástand leitt af sér samfélagshrun.
- Náttúran er berskjölduð gegn slæmri meðferð og á engan annan málsvara en manneskjuna. Það er skylda manneskjunnar að hlúa að náttúrunni. Að afneita eða horfa fram hjá skyldum sínum er tilhneiging sem dvelur í okkur öllum og ógnar sú tilhneiging framtíð okkar á jörðinni. Kirkjan verður að opna augun fyrir og vinna gegn því að spilling á umhverfinu og siðferðileg hnignun haldist í hendur.

Drög að Aðgerðaráætlun byggð á umhverfisstefnu Þjóðkirkjunnar fyrir árin 2018-2020

Í samræmi við umhverfisstefnu Þjóðkirkjunnar er samþykkt eftirfarandi aðgerðaráætlun:

Umhverfisnefnd Þjóðkirkjunnar útbýr efni á efnisveitu kirkjunnar um umhverfismál til notkunar í starfi kirkjunnar (ljósaskrefið, leiðbeiningar, helgihald...)

- Kirkjan stundi siðræn viðskipti (fair trade og umhverfsvottaðar vörur).
- Staðið verði fyrir námskeiðum um umhverfismál t.d. permakúltúr, innkaup á vörum og sorpflokkun.
- Samstarfsverkefni með öðrum hreyfingum og stofnunum og einstaklingum sem vinna að umhverfismálum og sjálfbærni.
- Fest í sessi að á hausti ár hvert sé í kirkjum viðburðir, helgihald og fræðsla um umhverfismál, t.d. umhverfisdagur í kirkjum og uppskerumessur.
- Sérstök áhersla er lögð á umhverfisfræðslu í barna-, og æskulýðsstarfi kirkjunnar, svo og í fermingarstarfi.
- Í samræmi við ályktun frá kirkjuþingi unga fólksins (3. mál 2017) um að einnota plastmálum verði útrýmt úr safnaðarstarfi kirkjunnar, verður brýnt fyrir söfnuðum kirkjunnar að hætta notkun einnota plastmála þegar í stað og hvetja söfnuði einnig til að draga úr notkun annarra einnota umbúða með það að markmiði að útrýma notkun einnota plastmála úr safnaðarstarfi kirkjunnar fyrir árslok 2018.
- Efla þarf að nýju átaksverkefni og starf í líkingu við Breytendur sem störfuðu á vegum Hjálparstarfs kirkjunnar.
- Þá er hér lagt til að farið verði í sérstakt átak er varðar að endurheimta votlendi á kirkju/prestssetursjórðum með sambærilegum hætti og gert hefur verið í Skálholti